رنگلا پنجاب

VOL.1-NO.1-2026

P ISSN: xxxx-xxx

E ISSN: xxxx-xxx

پنجابی لوک کہانیاں تے پنجاب دی ثقافتی پہچان

Sumaira Ameen

BS, Department of English, The Cosmic Degree College (For Women) ,University of Okara

ABSTRACT

Punjabi folk tales represent an essential part of Punjab's literary heritage, cultural identity, and collective memory. Passed down through generations, these narratives preserve traditional beliefs, social values, moral lessons, historical experiences, and the everyday lives of Punjabi communities. Famous folk romances such as Heer Ranjha, Sohni Mahiwal, Mirza Sahiban, and Sassi Punnun reflect themes of love, sacrifice, courage, loyalty, social restrictions, and resistance to injustice. These stories are not merely sources of entertainment; they also provide insights into family relationships, gender roles, rural life, community traditions, and the cultural imagination of Punjab. This study examines the relationship between Punjabi folk tales and regional cultural identity, focusing on their role in preserving language, transmitting social values, and strengthening connections between generations. It also explores the challenges posed by globalization, urbanization, changing lifestyles, and declining oral storytelling traditions. Furthermore, the study considers the opportunities offered by education, literary research, digital archives, and modern media for preserving and promoting Punjabi folk narratives. Using a qualitative approach and thematic analysis of relevant literary scholarship, the research investigates how traditional stories maintain their significance while adapting to contemporary social realities. The study argues that Punjabi folk tales are living cultural expressions that connect historical traditions with modern identity. Their systematic documentation, critical interpretation, and transmission to younger generations are essential for safeguarding Punjab's cultural heritage and promoting linguistic and cultural diversity.

KEYWORDS: *Punjabi Folk Tales, Cultural Identity, Punjabi Literature, Oral Tradition, Cultural Heritage, Folk Narratives, Collective Memory, Social Values, Regional Identity, Cultural Preservation.*

تعارف

پنجابی لوک کہانیاں پنجاب دی ادبی تے ثقافتی روایت دا اہم حصہ نیں، جیہڑیاں نسل در نسل زبانی روایت، قصہ گوئی تے ادبی تخلیقات دے ذریعے منتقل ہوندیاں رہیاں نیں۔ ہیر رانجھا، سوہنی مہینوال، مرزا صاحباں تے سسی پنوں ورگیاں داستاناں محبت، وفاداری، قربانی، سماجی پابندیاں تے انسانی جذبات دی عکاسی کردیاں نیں۔ ایہ کہانیاں صرف تفریح دا ذریعہ نہیں بلکہ پنجاب دے رہن سہن، خاندانی رشتیاں، مقامی رسم و رواج تے اجتماعی یاداشت نوں سمجھݨ دا وسیلہ وی نیں۔ انٹرنیشنل اسلامک یونیورسٹی اسلام آباد دے پنجابی لوک ادب بارے تعارف وچ لوک گیتاں، بولیاں، ماہیاں، ٹپے، اکھاناں تے پہیلیاں نوں پنجاب دی لوک ادبی روایت دے اہم حصے قرار دتا گیا اے۔ میر (2006) نے پنجابی قصیاں دے مطالعے وچ واضح کیتا کہ لوک داستاناں نوں پنجاب دے تاریخی، ادبی تے مذہبی ثقافتی ماحول نال جوڑ کے سمجھیا جا سکدا اے۔ پنجابی لوک کہانیاں دی ثقافتی اہمیت اس گل وچ وی اے کہ ایہ مختلف طبقیاں، علاقیاں تے برادریاں دے تجربیاں نوں ادبی اظہار دی صورت دیندیاں نیں۔ انہاں کہانیاں وچ محبت تے سماجی ذمہ داری دے نال نال طبقاتی فرق، خاندانی اختیار، عورت دی حیثیت تے معاشرتی روایتاں دے اثرات وی سامنے آندے نیں۔ ماترنگے تے فلیچر (1998) دے مطالعے مطابق پنجاب دیاں رزمیہ تے عشقیہ لوک داستاناں عوامی ثقافت وچ علامتی اہمیت رکھدیاں نیں تے لوکاں نوں اپنے تجربیاں نوں سمجھݨ لئی اک ثقافتی حوالہ فراہم کردیاں نیں۔ موجودہ دور وچ شہری زندگی، عالمی ثقافتی اثرات تے ڈیجیٹل ذرائع دے پھیلاؤ نال قصہ گوئی دے روایتی طریقیاں وچ تبدیلی آ رہی اے، پر جدید میڈیا انہاں کہانیاں نوں محفوظ کرن تے نوجوان

رنگلا پنجاب

VOL.1-NO.1-2026

P ISSN: xxxx-xxx

E ISSN: xxxx-xxx

نسل تک پہنچاؤن دے نویں مواقع وی فراہم کر دا اے۔ ایس تحقیق دا مقصد پنجابی لوک کہانیاں تے پنجاب دی ثقافتی پہچان دے تعلق نوں سمجھنا، انہاں وچ موجود سماجی تے اخلاقی اقدار دا جائزہ لینا، تے جدید دور وچ انہاں دیاں روایتاں دی حفاظت دے امکانات نوں واضح کرنا اے۔

تحقیقی مقاصد

1. پنجابی لوک کہانیاں وچ پنجاب دیاں سماجی تے ثقافتی اقدار دا جائزہ لینا۔
2. لوک داستاناں دے ذریعے پنجابی زبان، اجتماعی یاداشت تے علاقائی شناخت دی منتقلی نوں سمجھنا۔
3. جدید دور وچ پنجابی لوک کہانیاں دی حفاظت تے فروغ دے امکانات دا مطالعہ کرنا۔

تحقیقی سوالات

1. پنجابی لوک کہانیاں پنجاب دی ثقافتی پہچان نوں کیویں ظاہر کر دیاں نیں؟
2. پنجابی لوک داستاناں وچ سماجی اقدار، رسم ورواج تے انسانی تعلقات دی کیہڑی نمائندگی ملدی اے؟
3. جدید دور وچ پنجابی لوک کہانیاں نوں محفوظ رکھن تے نئی نسل تک پہنچاؤن لئی کیہڑے طریقے اختیار کیتے جاسکدے نیں؟

ادب دا جائزہ

پنجابی لوک کہانیاں بارے علمی تحقیق انہاں نوں ادبی ورثے، زبانی روایت تے ثقافتی شناخت دے اہم ماخذ دے طور تے پیش کر دی اے۔ میر (2006) نے پنجابی قصیاں دا تجزیہ کر دیاں دکھایا کہ ہیر رانجھا ور گیاں داستاناں پنجاب دے سماجی تے مذہبی ثقافتی ماحول نوں سمجھݨ وچ مدد دیندیاں نیں۔ انہاں داستاناں وچ محبت، وفاداری، سماجی پابندیاں تے انسانی خواہشات دے نال نال مقامی ثقافتی تصورات وی شامل نیں۔ ماترنگے تے فلیچر (1998) نے پنجاب دیاں رزمیہ تے عشقیہ لوک داستاناں دی اہمیت بیان کر دیاں واضح کیتا کہ ایہ روایتاں عوامی تجربیاں نوں علامتی صورت وچ پیش کر دیاں نیں۔ مہن، سمتھ تے بارٹن (2017) نے نو آبادیاتی پنجاب وچ لوک ادب دی تدوین تے نمائندگی دا جائزہ لیا، جس توں ایہ سوال سامنے آندا اے کہ زبانی روایتاں نوں تحریری شکل دیندے وقت انہاں دے اصل ثقافتی تناظر، علاقائی تنوع تے ادبی خصوصیات نوں کیویں محفوظ رکھیا جاوے۔ پنجابی لوک کہانیاں دے مختلف پہلوواں اُتے ہون والی تحقیق اس روایت دی وسعت نوں ہور واضح کر دی اے۔ کاظمی (2020) نے ماہیا، ڈھولا تے جگنی ور گیاں لوک ادبی صنفاں دا تقابلی جائزہ لیندیاں انہاں دے موضوعات، ساخت تے موسیقیت نوں نمایاں کیتا۔ بتول (2023) نے پنجابی قصہ گوئی اُتے سنسکرت، عربی تے فارسی روایت دے اثرات دا مطالعہ کیتا، جس نال پنجابی داستانی ادب دے مختلف ادبی تے لسانی سرچشمیاں نوں سمجھݨ وچ مدد ملدی اے۔ غازی (2022) نے سیالکوٹ تے نارووال دے علاقے وچ قصہ سوہنی مہینوال دی روایت دا جائزہ پیش کیتا، جیہڑا لوک داستاناں دے علاقائی تنوع تے مختلف مصنفین دی روایت نوں سمجھݨ لئی اہم اے۔ مجموعی طور تے ایہ مطالعات ظاہر کر دے نیں کہ پنجابی لوک کہانیاں محض عشقیہ قصے نہیں بلکہ زبان، علاقائی ثقافت، عوامی تجربے تے اجتماعی یاداشت دے اہم ماخذ نیں۔ تاہم، موجودہ تحقیق انہاں دے ثقافتی کردار، سماجی اقدار تے جدید دور وچ تحفظ دے امکانات نوں اک مشترکہ تناظر وچ سمجھݨ دی کوشش کر دی اے۔

رنگلا پنجاب

VOL.1-NO.1-2026

P ISSN: xxxx-xxx

E ISSN: xxxx-xxx

طریقۂ تحقیق

اس تحقیق وچ معیاری طریقۂ تحقیق اختیار کیتا گیا اے، جس دے تحت پنجابی لوک کہانیاں تے متعلقہ علمی لٹریچر دا مطالعہ کیتا گیا اے۔ تحقیق لئی ہیر رانجھا، سوہنی مہینوال، مرزا صاحباں تے سسی پنوں ورگیاں معروف داستاناں نوں ثقافتی اظہار دے نمونیاں دے طور تے زیرِ غور لیا گیا اے۔ مواد دی تشریح دوران کرداراں، واقعات، سماجی تعلقات، رسم ورواج، اخلاقی تصورات تے علاقائی زبان دی اہمیت نوں پیشِ نظر رکھیا گیا اے۔ میر (2006)، مارتنگے تے فلیچر (1998)، کاظمی (2020) تے متعلقہ پنجابی لوک ادب بارے مطالعات نوں تحقیق دے موضوع نال جوڑ کے ویکھیا گیا اے۔ ایہ طریقہ لوک کہانیاں دے ادبی معنی تے ثقافتی کردار نوں سمجھݨ لئی موزوں اے۔

تحقیقی ڈیزائن

ایس مطالعے وچ وضاحتی تے تجزیاتی تحقیقی ڈیزائن ورتیا گیا اے۔ پہلے مرحلے وچ پنجابی لوک کہانیاں دیاں نمایاں خصوصیات، کرداراں تے موضوعات دی نشاندہی کیتی گئی، تے دوسرے مرحلے وچ انہاں دے ثقافتی تے سماجی معنی دا جائزہ لیا گیا۔ تجزیے وچ ثقافتی شناخت، اجتماعی یاداشت، محبت، خاندانی رشتے، سماجی پابندیاں تے زبانی روایت ورگے موضوعات نوں بنیادی اہمیت دتی گئی اے۔ تحقیق دا مقصد لوک داستاناں دے متن تے متعلقہ علمی مطالعات دی تشریح کرنا اے، نہ کہ سروے یا تجربے دے ذریعے مقداری نتائج حاصل کرنا۔

ڈیٹا دا تجزیہ

تحقیق وچ موضوعاتی تجزیے دی مدد نال لوک کہانیاں دے سماجی تے ثقافتی پہلوواں نوں مختلف موضوعات دے تحت ترتیب دتا گیا اے۔ ہیر رانجھا، سوہنی مہینوال، مرزا صاحباں تے سسی پنوں ورگیاں داستاناں وچ محبت، وفاداری، قربانی، خاندانی اختیار تے معاشرتی پابندیاں دے اظہار نوں ثقافتی شناخت دے تناظر وچ سمجھیا گیا اے۔ میر (2006) دے مطالعے مطابق پنجابی قصے تاریخی تے مذہبی ثقافت نوں سمجھݨ دے اہم ماخذ نیں، جد کہ کاظمی (2020) دی تحقیق لوک ادبی صنفاں دے موضوعاتی تے موسیقائی تنوع نوں نمایاں کر دی اے۔ انہاں مطالعات دی روشنی وچ ایہ تجزیہ کیتا گیا اے کہ لوک کہانیاں ثقافتی تصورات نوں کس طرح محفوظ رکھدیاں نیں تے سماجی تبدیلی دے باوجود اپنی اہمیت برقرار رکھ سکدیاں نیں۔

نتائج

تحقیق دے تجزیے توں ایہ سامنے آیا اے کہ پنجابی لوک کہانیاں پنجاب دی ثقافتی پہچان، اجتماعی یاداشت تے ادبی روایت نوں برقرار رکھن وچ اہم کردار ادا کر دیاں نیں۔ ہیر رانجھا، سوہنی مہینوال، مرزا صاحباں تے سسی پنوں ورگیاں داستاناں وچ محبت، قربانی، وفاداری، سماجی پابندیاں تے انسانی جذبات دے مختلف پہلو سامنے آندے نیں۔ ایہ کہانیاں عوامی تجربیاں تے مقامی اقدار نوں ادبی شکل دیندیاں نیں تے نسل در نسل ثقافتی معلومات منتقل کرن دا ذریعہ بندیاں نیں۔ سابقہ تحقیق وی پنجابی قصیاں نوں پنجاب دی ادبی تے سماجی تاریخ سمجھݨ لئی اہم قرار دیندی اے (Mir, 2006; Matringe & Fletcher, 1998)۔ تحقیق دا دوجا نتیجہ ایہ اے کہ پنجابی لوک کہانیاں دی ثقافتی اہمیت انہاں دے موضوعات دے نال نال زبانی روایت، علاقائی زبان تے قصہ گوئی دے طریقیاں وچ وی موجود اے۔ جدید دور وچ ڈیجیٹل ریکارڈنگ، آن لائن ذخیرے، تعلیمی سرگرمیاں تے ادبی تقریبات انہاں داستاناں نوں محفوظ کرن تے نئی نسل تک پہنچاؤن دے امکانات پیدا کر دیاں نیں۔ تاہم، انہاں کہانیاں دی مؤثر حفاظت لئی صرف تحریری یا ڈیجیٹل ریکارڈ کافی نہیں؛ انہاں دے اصل ثقافتی تناظر، مقامی لہجیاں تے روایت نال وابستہ برادریاں دے کردار نوں وی اہمیت دینا ضروری اے۔

رنگلا پنجاب

VOL.1-NO.1-2026

P ISSN: xxxx-xxx

E ISSN: xxxx-xxx

نتیجہ

پنجابی لوک کہانیاں پنجاب دے ثقافتی ورثے دا اک بنیادی حصہ نیں، جیہڑیاں زبان، تاریخ، سماجی اقدار تے اجتماعی شناخت نوں اک دوجے نال جوڑدیاں نیں۔ انہاں داستاناں وچ انسانی جذبات، خاندانی تعلقات، معاشرتی پابندیاں تے عوامی تجربے دی عکاسی ہوندی اے، جس نال پنجاب دی ثقافتی زندگی دے مختلف پہلوواں نوں سمجھݨ دا موقع ملدا اے۔ لوک کہانیاں نوں محفوظ رکھݨ دا مطلب صرف پرانیاں داستاناں نوں ریکارڈ کرنا نہیں بلکہ انہاں دے ادبی معنی، علاقائی تنوع تے زبانی روایت نوں وی اگلی نسل تک منتقل کرنا اے۔ اس مقصد لئی محققین، تعلیمی اداریاں، ادبی تنظیمواں تے مقامی برادریاں دا مشترکہ کردار اہم اے۔ جدید ٹیکنالوجی دے ذمہ دارانہ استعمال، تحقیقی مطالعے تے نصابی سرگرمیاں دے ذریعے پنجابی لوک کہانیاں نوں موجودہ دور وچ زندہ تے بامعنی رکھیا جاسکدا اے، تاکہ پنجاب دی ثقافتی پہچان آئندہ نسل وچ وی برقرار رہے۔

REFERENCES

Batool, S. (2023). Punjabi storytelling is influenced by Sanskrit, Arabic and Persian. Khoj, 41(1), 9–18.

Ghazi, A. A. (2022). Sialkot's "Qissa Sohni Mahinwal" tradition: A research review. Khoj, 42(1).

Kazmi, S. S. H. (2020). Jugni, dhola and mahiya: Comparing. Pakistan Perspectives, 25(2).

Mahn, C., Smith, A., & Barton, A. (2017). Literary folk: Writing popular culture in colonial Punjab, 1885–1905. In Interventions: Rethinking the nineteenth century (pp. 111–128). Manchester University Press.

Matringe, D., & Fletcher, J. (1998). Epico-lyrical legends of the Punjab and Sikh reformism in the 1920s. Diogenes, 46(181), 57–75.

Mir, F. (2006). Genre and devotion in Punjab's popular narratives: Rethinking cultural and religious syncretism. Comparative Studies in Society and History, 48(3), 727–758.

Temple, R. C. (Ed.). (1884–1890). The legends of the Panjab (Vols. 1–3). Education Society's Press.